

אבר

מן החי

כשאת לא אומרת לא למה את מתכוונת? הצעת חוק חדשה מבקשת לכלול את כלל אזרחי ישראל ברשימת תורמי האברים, אלא אם כן יביעו את התנגדותם לכך באופן מפורש. נייר עמדה מהקליניקה למשפט עברי באוניברסיטת בבר אילן קובע: על פי ההלכה, ההצעה אפשרית

לף שבועיים חמישה. זהו מספר הישראלים הממתנים להשתלות אברים, נכון לינואר 2014. מאחורי המספר הזה עומים שני דוילים הווקים להשתלת לב וריאה, 11 הווקים להשתלת کلیה ולבלב, 87 הווקים להשתלת ריאה, 89 הווקים להשתלת כבד ו-762 הווקים להשתלת כליה.

אביציק וולף

בכל ובנימין בן אליעזר ממפלגת העבודה, איילת שקד מ'הבית היהודי', צחי הנגבי וד"ר חני מנחם ממפלגת ה"ר"ש - הצעה מהפכנית. הרעיון שעומד ביסוד ההצעה, שאמורה לתקן את חוק האנטומיה הפונולוגיה, התשי"ג 1953, ואת דוק השתלת אברים, והתשס"ד 2008, הוא להשאר בירי האחרת את וכות הבהרה אם לתרום את אבריו או לא, אך להפוך את הירישה במקום לרודף הצורה אקטיבית חיובית שתתיר לקחת את אבריו לאחר מותו, יירדש המתנגד לתרומה להצורך אקטיבית שהוא אינו מעוניין שיקחו את אבריו.

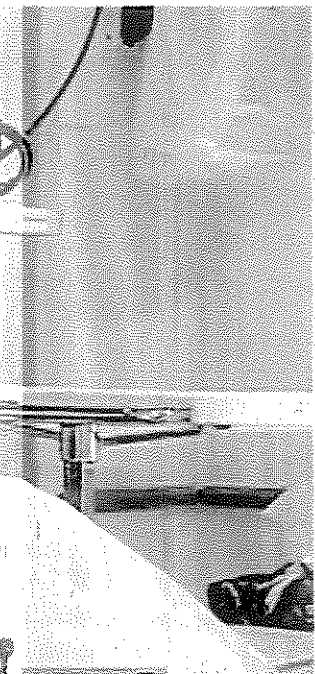
באניברסיטת בר אילן מתייחס ליסודות אלו ומנסה לספק תשובה לסוגיה הסעודה כל כך. עיקרון לא מוחלט בראש המסמך מצייין המחבר, אבנר רוחמלר, כי סוגיית תרומת האברים שניה במחלוקת אתרונים. יש המתירים את תרומת האברים ויש האוסרים אותה, בעיקר בשל אישורי הנאה מהמת ומניחול המת ובשל התזה לקפדו. לד"ר ביי, הריון סלו נעשה מכובן אליבא דמתירי תרומת האברים, וחזא אינו עוסק בשאלות ההלכתיות הרגילות בהם לתרומת אברים, הנוגעות לזמן קביעת המות וכדומה, אלא לשאלות משפטיות באופיין - של האוטונומיה של האדם, של בעלותו על גופו ושל סמכות השלטון, אם קיימת כזו, להדיח אותו לתרומת את אבריו.

הריון ביהם לאוטונומיה של האדם בהקשרים הרפואיים כבר נדון בעבר. הרב פרופ' אברהם שטיינברג, חתן פרס ישראל לספרות תורנית וממחה לאניקה רפואית, אשר מנהל את יחידת האתיקה הרפואית במרכז הרפואי 'שערי צדק' בירושלים, התייחס לנושא בעת שבוין אם יש צורך בקבלת הסכמה של מטופל לכצע בגופו טיפול רפואי.

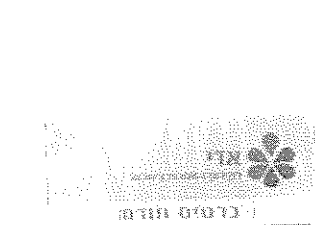
העיקרון המרכזי, שעליו מושתת מושג ההסכמה מרעה, הוא ערך האוטונומיה. אכן, תוקפו של ערך זה לפי השקפת ההלכה הוא מוגבל. לפי תפיסת ההלכה, יש חיוב על הרופא לרפא, ויש חיוב על החולה להרפא, ועל כן כמעט שבטל כל היסוד הערכי שעליו מושתת עקרון ההסכמה מרעה, כתוב. משמעות הדברים היא כי ערך האוטונומיה בכל הנוגע לטיפול רפואי מוגבל מאוד במסגרת המשפט העברי. המשפטן פרופ' אביעזר הבון, ריקאן הפקולטה למשפטים במכללת 'שערי צדק' במשפט, ציין כי בעוד במשפט המודרני הרחוב: עד מאוד וכות האדם על חייו, עד כדי שמחה וכות זו נקבע בתנאים מסוימים שמתור לאדם להורות על ניתוח פתיל וחי או למעט מעצמו טיפול מאריך חיים מסת חירותו ועצמאותו, המשפט הדתי

השכרנות שכלל הנראה עדיין קיימת בישראל מובילה לכך שרק 13% מן האוכלוסייה הבורגית במדינה חתומים על כרטיס תרומת אברים (כרטיס אר"י). זהו שיעור תרומת אברים מרצון הנמוך משמעותית מכל מדינת המערב, בין היתר בשל העובדה שבסוף של רוב ריק כמחצית מן המצדדים על רצונם לתרום אברים יעשו זאת בפועל לאחר נותחם. כן נוצר מצב שבו בשנת 2013, שנה התרנו 755 מטופלים להשתלת כליה, הוצעו בפועל רק 133 השתלות מן המת 1201 השתלות מן החי. עד היום נערכו כמה ניסיונות לשפר את אחוז תורמי האברים, כך, בין היתר, נחקק חוק למתן עדיפות בחוד להשתלת אברים למחוייבי כרטיס אר"י, וחוק מות מחוייב שיתנויק יכילת "ליישר קי" בין העולם הרפואי לעולם הוירתי והסידר התנגדותיות של גורמים דתיים לתרומת האברים. גם קמפינים תקשורתיים נערכו, אך מתברר שהם לא ממש העילו. המצב כל כך גרוע, עד שבמשרד הבריאות יתחילו בעוד כשנעתיים פילוט שבו תתאפשר תרומת כליות גם ממי שכבר מת מות לבבי, בניגוד למצב הנוהג כיום שבו החתומים מתבצעת רק מגי שמת מות מחוייב אך לבו עדיין פועל. המשרד של צער והוראה להגדיל את מספר תרומת הכליות ב-20%.

ההסכמה פסיבית בשל הניסיון הניכשל להביא את אזרחי ישראל לעמדה שבה הם מצהירים על נכונותם לתרום אברים, הגישו בקצה של שבועה חבי כנסת - מרב מיכאלי, אתר

אלטוראים של יחיד סגולה או ברירת מחול? תורם הכליה אברהם שפירא בחדר ההתאוששות צילום: מסר - ערוץ 10

רק 13 אחוז מהאוכלוסייה הבורגית חתומים. כרטיס אר"י צילום: נאור רהב

בכלל המשפט העברי בפרט מצמצמים את האפשרות לעשות כן, ואת מתוך הנוהג שאין לאדם "כות על גופו" או עצמאות מלאה על חייו. "בכנות אלה, עקרון האוטונומיה של האדם נדחה מפני ערך החיים החיוביים השמורה עליהם", הוא אומר. פסיקה של הרב משה פיינשטיין המתייחסת לביצוע ניתוח להצלת אדם בניגוד לרצונו, נוקטת בגישה הזאת בדיוק. "אם יש חולה שצריך ניתוח להצילו, ויש רוב גדול שיצליח הניתוח, יש לעשות לו הניתוח גם נגד רצונו, כל זמן שאין חשש שעצם מה שכן מכריזים אותו, יגרמו לו סכנה יותר גדולה", כתב באחד מתשובותיו. מכל זה עולה כי על פי המשפט העברי, עקרון האוטונומיה של האדם אינו מובן מאליו, ונראה שעל בסיסו בלבד לא ניתן להכריע באשר להסכמה הנתונה לצורך תרומת אברים.

שאלת הבעלות סוגיה נוספת, שקשורה בקשר הדוק יותר אל סוגיית תרומת האברים, היא שאלת בעלותו של האדם על גופו. בסוגיה זו נחלקו הרב שלמה זקן חיי חוב שאלו ישראל. בתשובה שכתב לסוב העת 'אסיא', מצייין הרב ישראלי כי לאדם בעלות על גופו בעודו חי, 'פרט למגבלות הקיימות מבחינה איסורית שקבעתן התורה, הן: איבוד עצמו לרעה, חבלה בעצמו ומסירת עצמו לסכנה'. לד"ר, משום כך לא נאסר על האדם לתרום אבר מגופו לצורך הצלת חברו או לתרום דם לצורך ריפוי חולה שאינו לו סכנה. די שעושה כן לצורך חסונו כדי להפיק אותו מאיסור עשיית חבלה בגופו. גם בהם לתרומה מן המת סובד הרב ישראלי שלאדם הישות לקבוע מה יעשו עם אבריו. "נראה שאתה וכות לתרום מגופו למישור מבני משפחתו רשות להתנגד לזה, אחר שגילה רצונו בכך. ומספיק לה גם אם יש אומרו רעה סכר שאלו היה נשאל היה מסכים לכך. אכן אם התנגד לכך בגילוי דעת מפורש, מודיכים אודים למסר רצונו", ציין.